

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

CHARLES DICKENS

Oliver
Twist

Traducere din limba engleză și note de
IRINA BENEĂ

CORINT

I

Se prezintă cititorului locul și împrejurările în care s-a născut Oliver Twist

PRINTRE ALTE CLĂDIRI PUBLICE dintr-un oraș al cărui nume, din numeroase motive, ar fi mai bine să rezist ispitei de a-l menționa și căruia nici nu-i voi atribui un nume fictiv, există una care poate fi întâlnită, din vremuri străvechi, în majoritatea orașelor, mai mari sau mai mici, și anume un azil de săraci. În acest stabiliment s-a născut, într-o zi și într-un an pe care nu trebuie să mă mai ostenesc a le repeta, întrucât dacă nu le va afla, cititorul nu va fi păgubit în niciun fel – în orice caz, nu în acest moment al povestirii –, acel muritor al cărui nume este anunțat la începutul acestui capitol.

Mult timp după ce medicul parohiei l-a adus pe această lume de lacrimi și durere, a rămas o chestiune cu totul îndoielnică dacă pruncul va reuși să supraviețuiască pentru a i se da barem un nume – ceea ce, dacă nu s-ar fi întâmplat, foarte probabil că aceste memorii nu s-ar mai fi scris. Sau, dacă s-ar fi scris, ar fi fost concentrate în cel mult două pagini, adică ar fi avut neprețuitul merit de a fi un exemplu al celei mai concise și mai fidele biografii apărute vreodată în literatura din toate timpurile și din toate țările.

Deși nu pot să susțin că a te naște într-un azil de săraci este, în sine, o împrejurare cum nu se poate mai norocoasă și mai de invidiat pentru o ființă umană, totuși, în cazul de față, afirm cu tărie că a fost cel mai bun lucru care i se putea întâmpla lui Oliver Twist. Adevărul este că a-l convinge pe Oliver să își asume îndatorirea de a respira a fost o treabă extrem de dificilă – respirația fiind o practică obositoare, însă una care, cu vremea, ne-a devenit

un obicei necesar pentru a ne ușura existența. Un timp, el a zăcut gâfâind pe o salteluță de lână, cumpănind între această lume și lumea de dincolo, balanța înclinând în mod hotărât în favoarea celei din urmă. Dacă pe parcursul acestei scurte perioade, Oliver ar fi fost înconjurat de bunicuțe grijulii, mătuși neliniștite, moașe experimentate și doctori savanți, ei bine, atunci, inevitabil și indubitabil, ar fi murit cât ai clipi. Lângă el, însă, nu au fost decât o bătrână săracă, și aceea aflată într-o stare destul de confuză, din pricina unei porții de bere mai mari ca de obicei, și un medic al parohiei, silit prin contract să se ocupe și de astfel de treburi – așadar, problema vieții sau a morții a fost decisă prin luptă directă între Oliver și Natură. Rezultatul a fost că, după câteva eforturi, Oliver a respirat, a strănutat și a început să-și anunțe tovarășii de la azil că în spinarea parohiei a mai căzut o povară, slobozind un strigăt puternic – pe cât de puternic te puteai aștepta din partea unui băiețel nou-născut, care nu intrase în posesia acelei foarte folositoare funcții secundare, vocea, de mai mult de trei minute și un sfert.

În momentul în care Oliver oferea prima dovadă a unei acțiuni libere și în bună regulă a plămânilor săi, păturica peticită care fusese azvârlită într-o doară peste patul de fier din încăperea începu să se agite. Chipul palid al unei tinere femei se ridică ușor de pe pernă, iar o voce slabă abia articulă cuvintele:

— Lăsați-mă să văd copilul și apoi să mor.

Doctorul stătea cu fața întoarsă la foc, încălzindu-și palmele și frecându-le, pe rând. Când tânăra vorbi, se ridică și, înaintând până la capul patului, spuse, cu mai multă bunătate decât te-ai fi așteptat din partea lui:

— O, nu trebuie să vorbești despre moarte încă.

— Nu, Domnul să te aibă în pază, nu! interveni moașa, strecurându-și cu rezeziune în buzunar o sticlă verde, din al cărei conținut gustase, într-un colț, cu o vădită satisfacție.

— Domnul s-o aibă în pază! Când o trăi cât am trăit eu, domnule doctor, și o avea treisprezece copii, cu toții morți, mai puțin doi, dar și ăia aicea, la azil, cu mine, atunci n-o să mai vorbească ea așa, Domnul s-o aibă în pază! Gândește-te mai bine la ce înseamnă să fii mamă, că ai aci un mieluleț draguț, păi dară!

Se pare însă că această perspectivă consolatoare despre ce îi rezerva viitorul unei mame nu reuși să-și facă efectul. Pacienta dădu din cap și își întinse mâna către copil.

Doctorul i-l așază în brațe. Ea își lipi cu ardoare buzele reci și albe de fruntea pruncului, își trecu mâinile peste față, se uită răvășită în jur, se cutremură, se lăsă pe spate – și muri. Îi fricționară pieptul, mâinile și tâmplele, însă sângele ei încetase pe veci să mai curgă. I se vorbise despre speranță și mângâiere, dar de prea multă vreme ea nu avusese parte nici de una, nici de alta.

— Totul s-a sfârșit, doamnă Nu-știu-cum! zise doctorul, în cele din urmă.

— Vai, sărmana de ea, așa este! spuse moașa, ridicând de pe pernă dopul sticlei verzi, care îi căzuse când se aplecase să ia copilul. Sărmana de ea!

— Nu trebuie să te ostenești să trimiți după mine, moașă, dacă plânge copilul, continuă doctorul, punându-și mânușile foarte tacticos. Mai mult ca sigur că *o să fie* gălăgios. Și-atunci îi dai un pic de terci. Își puse pălăria și, oprindu-se lângă pat, în drum spre ușă, adăugă: Și era o fată frumoasă, de unde o fi venit?

— A fost adusă noaptea trecută, răspunse bătrâna, din ordinul supraveghetorului. Au găsit-o zăcând pe stradă. Mersese pe jos destul de mult, căci încălțările îi erau ferfeniță. Da' de unde venea sau unde se ducea, nimeni nu știe.

Doctorul se aplecă deasupra trupului neînsuflețit și îi ridică brațul stâng.

— Vechea poveste, spuse el, clătinând din cap, nu are verighetă. Înțeleg. Ei, noapte bună!

Domnul doctor plecă să-și ia cina, iar moașa, după ce își mai îndreptă o dată atenția către sticlă, se așază pe un scăunel scund din fața focului și începu să înfese copilașul.

Haina-l face pe om – ce exemplu minunat a fost micul Oliver Twist pentru această vorbă de duh! Înfășurat în pătura care până atunci îi fusese singurul acoperământ, ar fi putut să fie copilul unui nobil sau al unui cerșetor. Chiar și pentru cel mai subtil și pretențios observator străin ar fi fost greu să îi atribuie poziția corectă în societate. Acum însă, când fusese înfășat în vechile

scutece de stambă, îngălbenite de atâta folosință, i se pusese pecetea și fusese trimis pe dată la locul său: era un copil al parohiei, orfanul dintr-un azil de săraci, un umil cal de corvoadă, pe jumătate mort de foame, pradă loviturilor și înghiontelilor lumii întregi, disprețuit de toți și de nimeni căinat.

Oliver plânse din răspuțeri. Dar dacă ar fi putut ști că este un orfan lăsat la mila episcopilor și supraveghetorilor, poate că ar fi plâns și mai tare.

II

Se descriu creșterea, educația, casa și masa de care a avut parte Oliver Twist

PENTRU URMĂTOARELE OPT SAU ZECE LUNI, Oliver a fost victima unui șir neîntrerupt de înșelăciuni și dezamăgiri. N-a crescut la pieptul unei mame. Situația micuțului orfan, înfometat și nevoiaș, a fost raportată conștient de autoritățile azilului de săraci către autoritățile parohiale. Autoritățile parohiale s-au interesat, cu demnitate, la autoritățile azilului de săraci dacă nu exista, în acel moment, vreo femeie domiciliată în „cămin” care să fie în stare de a-i acorda lui Oliver Twist mângâierea și hrana de care ducea lipsă. Autoritățile azilului de săraci au răspuns cu umilință că nu exista. La acestea, autoritățile parohiale au decis, cu mărimumie și deosebită omenie, ca Oliver să fie trimis la „crescătorie” sau, mai bine spus, să fie expediat la un azil-anexă, cam la trei mile depărtare, unde douăzeci sau treizeci de alți prunci care încălcaseră legea celor săraci se tăvăleau pe podele, cât era ziua de lungă, lipsiți de neplăcerea de a avea prea multă hrană sau îmbrăcăminte, sub părinteasca supraveghere a unei femei în vârstă, care îi primea pe pârâți în schimbul și mai ales datorită sumei de șapte pence și jumătate pe cap de micuț pe săptămână. Șapte pence și jumătate pe săptămână ajung pentru o dietă completă a unui copil. Se poate cumpăra multă mâncare cu șapte pence și jumătate, destul cât să-i încarci stomacul până la refuz

și să-l faci să se simtă chiar rău. Dar bătrâna era o femeie înțeleaptă și cu multă experiență. Știa ce e mai bine pentru copii și, de asemenea, știa foarte clar ce e mai bine pentru ea. De aceea își însușea întru propriul său folos cea mai mare parte din alocația săptămânală, micșorând și mai abitir „generoasa” sumă prevăzută inițial de parohie pentru creșterea micuților. Prin urmare, izbutind să stoarcă o agoniseală și de unde bruma nu-i, femeia se dovedea un mare filosof utilitarist.

Toată lumea cunoaște povestea aceluia filosof utilitarist care lansase strălucita teorie că un cal este în stare să trăiască fără să mănânce, teorie pe care a și demonstrat-o, atât de bine încât ajunsese să îi dea calului său un singur pai pe zi. Și aproape nu încape îndoială că ar fi făcut din el un bidiviu focos și sprinten cu o nimica toată, dacă bietul animal n-ar fi murit, cu doar douăzeci și patru de ore înainte de ziua în care trebuia să se bucure de prima sa rație consistentă de aer pur. Din păcate pentru filosofia utilitaristă a femeii în a cărei grijă fusese încredințat Oliver Twist, și punerea în practică a sistemului ei avea, de obicei, un rezultat similar. Căci de fiecare dată când un copil își punea în minte să supraviețuiască, fie și cu cea mai mică porție posibilă din cea mai lungă zeamă posibilă, se întâmpla să-și vâre necuratul coada și, în opt cazuri și jumătate din zece, ba se îmbolnăvea din pricina lipsurilor sau a frigului, ba cădea în foc din pricina neglijenței, ba se sufoca accidental. În fiecare dintre aceste cazuri, nefericitul prunc era chemat pe lumea cealaltă, acolo unde se întâlnea cu părinții pe care nu îi cunoscuse niciodată pe lumea aceasta.

Se mai întâmpla, uneori, să se stârnească vreo anchetă neobișnuit de stăruitoare în privința unui copil al parohiei care fusese scăpat din vedere când se întorsese salteaua de la pat sau care murise opărit din greșeală pe când făcea baie – chiar dacă un accident ca acesta din urmă era foarte rar, căci orice formă de baie era un eveniment cu totul excepțional la acea creșă – și atunci juriul se încapățâna să pună întrebări stânjenitoare sau membrii parohiei își treceau cu îndărătnicie semnătura pe vreo reclamație. Însă aceste insolente erau înăbușite cu repeziciune de dovezile

aduse de medic și de mărturia intendentului, primul dintre aceștia deschizând întotdeauna trupul neînsuflețit și negăsind nimic înăuntru (lucru care, într-adevăr, era foarte probabil), iar cel din urmă invariabil declarând sub jurământ orice dorea parohia și arătându-și astfel marele devotament față de ea. În plus, tutorii făceau vizite periodice la fermă și îl trimiteau, fără abatere, pe intendent cu o zi înainte, ca să anunțe că vor veni. Copiii erau aranjați și curați în momentul în care descindeau *ei*, și ce altceva mai puteai cere?

De la o astfel de crescătorie, cu un asemenea sistem, nu te aștepti să producă o recoltă extraordinară sau îmbelșugată. În ziua când împlini nouă ani, Oliver Twist era un copil palid și firav, oarecum mărunț de statură și în mod cert slab. Însă natura sau vreo trăsătură moștenită îi sădise în piept, adică acolo unde avea loc suficient să se extindă, grație dietei economicoase a stabilitamentului, o inimă foarte dârză. Și poate tocmai de aceea ajunsese la vârsta de nouă ani. Oricum, în ziua în care împlinea nouă ani se afla încuiat în pivnița de cărbuni, în compania foarte selectă a altor doi tineri domni care, după ce încasaseră deopotrivă cu el o bătaie zdravănă, fuseseră închiși acolo, din pricină că pretinseseră, în mod mârșav, că le-ar fi foame. Tocmai atunci, doamna Mann, buna stăpână a casei, fu luată prin surprindere de sosirea domnului Bumble, intendentul, care încerca din răspuțeri să deschidă zăvorul de la poarta grădinii.

— Doamne, Dumnezeu! Dumneavoastră sunteți, domnule Bumble? zise doamna Mann, scoțându-și capul pe geam cu manifestări foarte bine mimate de o nespusă bucurie. (Susan, du-i sus pe Oliver și pe ceilalți doi păcătoși și spală-i numaidecât!) Doamne sfinte! Domnule Bumble, ce bucuroasă sunt să vă văd, zău așa!

Ei bine, domnul Bumble era un om gras și coleric, astfel că, în loc de a răspunde acestui bun venit urat din toată inima într-o dispoziție aidoma, zgâlțâi îngrozitor zăvorul de la poartă, după care o blagoslovi cu un șut așa cum numai un picior de intendent ar fi putut să sloboadă.

— Doamne, de necrezut, continuă doamna Mann, ieșind afară în fugă – căci între timp cei trei băieți fuseseră duși din

pivniță – cu totul de necrezut! Am uitat că poarta este zăvorâtă pe dinăuntru, din cauza copiilor, dragii de ei! Poftim înăuntru, domnule, poftim, rogu-vă, domnule Bumble.

Deși această invitație fusese însoțită de o curtoazie care ar fi putut să înmoaie inima oricui, chiar și unui episcop, pe intendent nu îl împlânzi defel.

— Gândești că acesta este un comportament respectuos sau cumsecade, doamnă Mann, întrebă domnul Bumble, strângând bastonul în mână, să faci demnitarilor parohiali să aștepte la poarta grădinii dumitale, când aceștia vin cu treburi ale parohiei, legate de orfanii parohiei? Îți dai seama, doamnă Mann, că dumneata ești, cum s-ar spune, în slujba parohiei și că ești plătită de aceasta?

— Sunt convinsă că așa este, domnule Bumble. Dar tocmai ce le spuneam câtorva copii că o să veniți, dragii de ei, căci țin tare mult la dumneavoastră, răspunse doamna Mann, cu mare umilință.

Domnul Bumble avea o părere foarte bună despre calitățile sale de orator și despre importanța sa. Cum pe primele și le afișase și pe cealaltă și-o revendicase, se relaxă.

— Bine, bine, doamnă Mann, răspunse pe un ton mai calm, se prea poate să fie cum spui dumneata, se prea poate. Condu-mă înăuntru, doamnă Mann, căci am venit cu treburi și am să-ți spun ceva.

Doamna Mann îl conduse pe intendent într-un salonaș cu pardoseală de cărămidă, îi aduse un scaun și, plină de zel îndatoritor, îi așeză tricornul și bastonul dinaintea sa pe masă. Domnul Bumble, înfierbântat de mersul pe jos până acolo, își șterse nădușeala de pe frunte, își privi mulțumit tricornul și zâmbi. Da, zâmbi! Intendenții sunt și ei oameni. Iar domnul Bumble zâmbi.

— Acum să nu vă supărați de ce-o să vă spun, remarcă doamna Mann, cu o dulceață cuceritoare în glas. Ați mers mult pe jos, înțelegeți dumneavoastră, că altfel n-aș fi pomenit despre asta. Ei bine, nu vreți să gustați un strop de ceva, domnule Bumble?

— Niciun strop. Niciun strop, zise domnul Bumble, făcând semn cu mâna dreaptă într-un mod demn, dar îngăduitor.

— Ba eu cred că o să gustați, spuse doamna Mann, care prinsese tonul refuzului său și gestul care-l însoțise. Numai un strop, unul mic, cu puțintică apă rece și o bucățică de zahăr.

Domnul Bumble tuși.

— Haideți, doar un strop, unul mic, spuse doamna Mann și mai convingătoare.

— Ce este? întrebă intendentul.

— Ei, este ceea ce sunt nevoită eu să țin în casă, ca să pun câte un pic în lecurile pentru drăguții de copilași când se simt rău, domnule Bumble, răspuse doamna Mann, deschizând un dulap din colț și scoțând o sticlă și un pahar. Este gin. N-o să vă ascund, domnule Bumble, că este gin.

— Le dai copiilor și leacuri cu gin, doamnă Mann? întrebă Bumble, urmărind cu privirea interesantul proces de amestecare.

— Oh, Dumnezeu să-i binecuvânteze, le dau, drăguții de ei, răspuse protectoarea copiilor. N-aș putea suporta să-i văd suferind sub ochii mei, înțelegeți dumneavoastră, domnule.

— Nu, zise domnul Bumble cu convingere, n-ai putea. Ești o femeie omenoasă, doamnă Mann. (În acest moment, femeia îi puse în față paharul.) O să mă folosesc de primul prilej ca să spun acest lucru consiliului, doamnă Mann. (Bărbatul trase paharul către el.) Ai suflet de mamă, doamnă Mann. (Agită amestecul de gin și apă.) Beau... beau cu bucurie în sănătatea dumitale, doamnă Mann.

Și înghiți jumătate.

— Și acum, să trecem la treburile pentru care am venit, spuse intendentul, scoțându-și carnetul de notițe, legat în piele. Copilul care a fost botezat în grabă Oliver Twist împlinește astăzi nouă ani.

— Dumnezeu să-l binecuvânteze, interveni doamna Mann, înroșindu-și ochiul stâng cu colțul șorțului.

— Și, în ciuda unei recompense de zece lire sterline, care a fost ulterior ridicată la douăzeci de lire sterline, în ciuda supremelor și, aș putea spune, supranaturalelor străduințe din partea parohiei, nu am reușit niciodată să aflăm cine este tatăl lui sau de unde a venit mama sa, care a fost numele și con... condiția ei socială.

Doamna Mann își ridică brațele uluită, dar adăugă, după un moment de gândire:

— Atunci, cum se face că are totuși un nume?

Intendentul își îndreptă spatele cu mare mândrie și spuse:

— Eu l-am inventat.

— Dumneavoastră, domnule Bumble?!

— Eu, doamnă Mann. Le dăm nume drăguților noștri, în ordine alfabetică. Înainte de el fusese un *S* – Swubble, eu i-am dat numele. El a fost un *T* – Twist, tot eu i-am dat numele și *lui*. Următorul care va veni va fi Unwin, iar următorul, Vilkins. Am nume pregătite până la sfârșitul alfabetului și apoi din nou de la capăt, când o să ajungem la *Z*.

— Ei, dar dumneavoastră aveți o adevărată fire de scriitor, domnule! spuse doamna Mann.

— Da, da, zise intendentul, în mod vădit măgulit de compliment, se prea poate. Se prea poate să am, doamnă Mann. Termină paharul de gin cu apă și adăugă: Cum Oliver este acum prea mare pentru a mai rămâne aici, consiliul tutelar a hotărât să fie adus înapoi la azil. Am venit în persoană pentru a-l lua. Așa că vreau să-l văd imediat.

— Vi-l aduc de îndată, spuse doamna Mann, părăsind încăperea.

Oliver, căruia între timp i se îndepărtase un strat de murdărie – atât cât putea să fie răzuit dintr-o singură spălare –, cel de deasupra, care i se întărise pe față și pe mâini, fu condus în odaie de către binevoitoarea sa protectoare.

— Fă o plecăciune în fața domnului, zise doamna Mann.

Oliver făcu o plecăciune, jumătate către intendentul de pe scaun și jumătate către tricornul de pe masă.

— Vrei să mergi cu mine, Oliver? spuse domnul Bumble, cu o voce plină de măreție.

Oliver era gata să spună că ar pleca bucuros de acolo cu oricine, dar, ridicându-și privirile, o zări pe doamna Mann în spatele scaunului intendentului, agitându-și pumnul către el, cu o înfățișare furioasă. Copilul pricepu numaidecât semnul, căci acel pumn îi fusese de mult prea multe ori înfipt în spinare pentru a nu-i rămâne profund înfipt și în amintire.

— Mergi și *dumneaei*? întrebă bietul Oliver.

— Nu, *dumneaei* nu poate merge, răspunse domnul Bumble. Însă va veni să te vadă, din când în când.

Aceasta nu însemna cine știe ce consolare pentru băiat, care, chiar și la vârsta lui fragedă, avu suficientă înțelepciune ca să simuleze un sentiment de profund regret pentru faptul că pleacă. De altfel, nici nu era prea greu să-și aducă lacrimile în ochi. Foamea și o bătaie cruntă primită de curând îți pot fi de mare ajutor dacă vrei să plângi – iar Oliver plânse, într-adevăr, cu multă naturalețe. Doamna Mann îi dădu mii de îmbrățișări și, ceea ce Oliver își dorea mai mult, o bucată de pâine cu unt, ca să nu arate prea înfometat când va ajunge la azil. Cu felia de pâine în mână și cu șepcuța din pânză cafenie, de orfan al parohiei, pe cap, Oliver fu luat de domnul Bumble din acea casă nenorocită, în care niciun cuvânt bun sau vreo privire blândă nu îi luminase vreodată neagra sa copilărie. Și, cu toate acestea, când poarta magherniței se închise în urma lui, izbucni într-un plâns sfâșietor. Cât de sărmani ar fi fost micii lui tovarăși de nefericire pe care îi lăsa acum în urmă, ei fuseseră totuși singurii prieteni pe care îi avusese și, pentru întâia oară, inima lui de copil fu copleșită de sentimentul că a rămas singur în lumea aceasta mare.

Domnul Bumble mergea cu pași mari. Micuțul Oliver, strângându-l de manșeta cusută cu fir, tropăia pe lângă el cu pași mărunți, întrebând la sfârșitul fiecărui sfert de milă dacă „mai e mult”. La aceste întrebări domnul Bumble răspundea foarte scurt și repezit, căci blândețea de moment, pe care amestecul de gin și apă îl trezește în unele suflete, i se evaporase deja și redevenise intendentul dintotdeauna.

Oliver nu se afla nici de un sfert de oră între zidurile azilului de săraci și nici nu apucase să ducă la bun sfârșit devorarea unei a doua felii de pâine, când domnul Bumble, care îl lăsase în grija unei bătrâne, se întoarse spunându-i că în seara aceea se întrunea consiliul și consiliul ceruse să-l vadă fără întârziere.

Cum nu îi era foarte clar ce însemna un consiliu, Oliver rămase surprins de această veste, neștiind dacă ar trebui să rădă sau să plângă. Dar nu avu timp să se gândească prea mult la

această problemă, căci domnul Bumble îl pocni o dată în cap cu bastonul, ca să-l trezească, și o dată pe spate, ca să-l învioreze, apoi, poruncindu-i să-l urmeze, îl duse într-o încăpere largă, văruită, unde stăteau în jurul unei mese opt sau zece domni grași. În capul mesei, așezat într-un jilț ceva mai înalt decât restul, stătea un domn deosebit de gras, cu o față foarte rotundă și roșie.

— Înclină-te în fața consiliului, spuse Bumble.

Oliver își îndepărtă cele două sau trei lacrimi care-i atârnavă de pleoape și, neînțelegând care este consiliul, se înclină totuși, din fericire, către masă.

— Cum te numești, băiete? întrebă domnul din jilțul înalt.

Oliver, speriat la vederea atâtor domni, tremura din toate încheieturile, iar când intendentul îi dădu încă un ghiont în spate, începu să plângă. Aceste două pricini laolaltă îl făcură să răspundă cu o voce foarte firavă și nesigură, drept pentru care un domn cu jiletcă albă îl făcu prost. Ce-i drept, un mod nemaipomenit de a-i ridica moralul și de a-l ajuta să se simtă în largul său.

— Ascultă, băiete, spuse domnul din jilțul cel înalt. Cred că știi că ești un orfan, nu?

— Ce înseamnă asta, domnule? întrebă bietul Oliver.

— Chiar că-i prost băiatul ăsta, cum am zis eu, spuse domnul cu jiletcă albă.

— Sst! zise domnul care vorbise cel dintâi. Știi că nu ai nici mamă, nici tată și că ai fost crescut de parohie, nu-i așa?

— Da, domnule, răspunse Oliver, plângând amarnic.

— De ce plângi? întrebă domnul cu jiletcă albă.

De bună seamă era ceva nemaipomenit: ce motive ar fi putut avea băiatul acela să plângă?

— Sper că îți spui rugăciunile în fiecare seară, zise alt domn, cu o voce tăioasă, și că te rogi pentru oamenii care te hrănesc și care au grijă de tine – ca un adevărat creștin.

— Da, domnule, se bâlbâi băiatul.

Domnul care vorbise la urmă avea, fără să știe, dreptate. Desigur că ar fi fost foarte creștinește dacă Oliver s-ar fi rugat pentru oamenii care îl hrăneau și aveau grijă de el, și asta l-ar fi

făcut un adevărat bun creștin. În realitate n-o făcea, pentru că nu-l învățase nimeni.

— Bine! Ai venit aici pentru a fi educat și ca să înveți o meserie folositoare, zise domnul cu fața roșie, din jilțul cel înalt.

— Prin urmare, o să te apuci de scărmanat călți, mâine-dimineață, la ora șase, adăugă domnul ursuz cu jiletcă albă.

Pentru că primise aceste două binecuvântări, îmbinate într-un unic proces de scărmanare a călților, Oliver se înclină adânc, după cum îi porunci intendentul, și fu scos repede afară și dus într-o sală mare unde, pe un pat aspru și tare, plânse în hohote până când adormi. Dar ce nobilă exemplificare a blânderilor legi ale Angliei! Le îngăduiau săracilor chiar să se culce!

Bietul Oliver! Nici nu bănuia el, pe când dormea într-o fericită uitare a tot ce se afla în jurul său, că în aceeași zi consiliul luase o decizie care avea să-i influențeze covârșitor viitorul. Dar decizia fusese luată. Iar aceasta era după cum urmează...

Trebuie să vă spun că membrii consiliului erau niște oameni foarte înțelepți, cu o gândire profund filosofică. Iar când ei își îndreptaseră atenția către azilul de săraci, observaseră imediat ceva ce oamenii de rând n-ar fi descoperit nicicând: săracilor le plăcea acolo! Era un local obișnuit de distracție publică pentru clasele nevoiașe, o cârciumă unde nu se plătea pentru nimic, unde se găseau un mic dejun, un prânz, un ceai și o cină cât era anul de lung, un rai pe pământ, unde totul era numai distracție și muncă ioc. „Oho!” ziseseră membrii consiliului, ca niște oameni foarte pricepuți ce erau, „noi suntem cei care trebuie să facă ordine. O să punem capăt la toate acestea, fără întârziere.” Și astfel instituiseră regula ca toți săracii să poată alege (căci, de obligat, ei n-ar fi obligat niciodată pe nimeni): fie să moară de foame acolo, în azil, printr-un proces mai lung, fie printr-unul rapid, în afara acestuia. În acest sens, se învoiseră cu sacagiii, care să le pună la dispoziție o rezervă nelimitată de apă, și cu neguțătorii de porumb, care să le livreze periodic mici cantități de făină de ovăz. Obținuseră astfel trei mese cu terci lung pe zi, cu o ceapă de două ori pe săptămână și o jumătate de chiflă duminica. Elaboraseră apoi multe alte reguli înțelepte și omenoase în

privința femeilor, pe care nu mai este necesar să le repetăm. Își asumaseră, cu multă bunăvoință, responsabilitatea de a-i divorța ei înșiși pe săraci, ca să-i scutească de cheltuielile peste posibilități pe care le presupunea un proces – astfel, în loc să constrângă un bărbat să-și întrețină familia, cum făcuseră până atunci, îi lua familia de lângă el și îl făceau iarăși burlac! N-aș putea spune câți ar fi fost aceia, din toate păturile societății, care ar fi solicitat să fie eliberați de aceste poveri, dacă regula nu ar fi fost valabilă decât pentru azilul de săraci. Fiindcă membrii consiliului erau niște oameni foarte prevăzători, așa că avuseseră în vedere această dificultate: eliberarea era inseparabil legată de azil și de terci – și asta îi speria pe amatori.

În primele șase luni după sosirea lui Oliver Twist, sistemul funcționa ca pe roate. Se dovedea destul de costisitor, la început, ca urmare a creșterii notei de plată a antreprenorului de pompe funebre și a necesității de a strâmta mereu îmbrăcămintea tuturor săracilor, care flutura lălele pe trupurile lor scheletice, intrate la apă de tot, după o săptămână-două de terci. Însă numărul locatarilor din azil se subția și el, iar consiliul era în extaz.

Încăperea unde mâncau orfanii era o sală mare de piatră, cu un cazan într-un capăt, din care bucătarul, după ce își punea un sort, scotea terciul cu un polonic, la ora meselor, asistat de una sau două femei. Din această mâncare aleasă, fiecare băiat primea o strachină și nimic mai mult – cu excepția ocaziilor de mare sărbătoare, când primeau în plus două uncii și un sfert de pâine. Nu era niciodată nevoie ca străchinile să fie spălate: băieții le curățau cu lingurile de le făceau lună. Și după ce executau această operațiune (ceea ce nu dura niciodată prea mult, căci lingurile erau aproape la fel de mari ca și străchinile), stăteau și se holbau la cazan, cu niște priviri atât de lacome, încât ar fi putut să-l devoreze cu totul, extrem de preocupați, în același timp, să-și lingă degetele nespuse de sânguincioși, ca nu cumva să le scape vreun strop de terci de pe ele. Băieții au în general o remarcabilă poftă de mâncare. Oliver Twist și tovarășii lui fuseseră supuși chinurilor de înfometare lentă timp de trei luni. În cele din urmă, ajunseseră atât de hămesiți și de înnebuniți de foame, încât unul

dintre ei, destul de solid pentru vârsta sa și care nu fusese obișnuit cu asemenea lucruri (căci tatăl său ținuse un mic birt), începuse să facă niște aluzii sumbre pe lângă tovarășii săi, cum că în cazul în care nu mai primește un castron în plus pe zi, tare se teme că într-o noapte ar putea, așa, din întâmplare, să îl mănânce pe băiatul care dormea alături de el și care se nimerise a fi un copil plâpând și mai mic decât el. Cum avea niște ochi sălbatici și infometați, ceilalți îl crezură fără să se îndoiască o clipă. Ținură sfat și se trase la sorți cine să se ducă la bucătar, după masa din seara aceea, pentru a cere un supliment, iar sorții căzură pe Oliver Twist.

Sosi seara și băieții se așezară la masă, fiecare la locul său. Bucătarul, în uniforma sa obișnuită, era postat în fața cazanului. Ajutoarele sale, alți săraci, se aliniară în spatele său. Apoi fu servit terciul, dându-se glas unei lungi rugăciuni de mulțumire pentru zeama aceea deopotrivă de lungă. Terciul dispăru. Băieții începură să șușotească între ei, făcând semne cu ochiul către Oliver, iar cei de lângă el îi tot dădeau câte un ghiont. Deși doar un copil, era destul de disperat din cauza foamei, iar mizeria îi dădea un curaj nesăbuit. Se ridică de la masă și, înaintând către bucătar cu limbura și castronul în mână, spuse, cumva speriat de propria-i îndrăzneală:

— Vă rog, domnule, mai vreau.

Bucătarul era un om gras, plesnind de sănătate. Deveni însă extrem de palid. Pentru câteva clipe, rămase holbându-se uluit la micul rebel, ținându-se cu o mână de cazan, ca să nu cadă. Ajutoarele erau și ele înmărmurite de uimire, iar băieții, de frică.

— Ce? îngăimă bucătarul, în cele din urmă, cu o voce pierdută.

— Vă rog, domnule, repetă Oliver, mai vreau.

Bucătarul îi dădu lui Oliver o lovitură cu polonicul, drept în moalele capului, îl înșfăcă în brațe și prinse a răcni după inten-dent.

Consiliul director tocmai se afla într-o ședință foarte importantă, când domnul Bumble se repezi în încăpere, extrem de agitat, și, adresându-se domnului din jilțul cel înalt, zise:

— Domnule Limbkins, vă rog să mă ierțați, domnule! Oliver Twist a zis că mai vrea!

Toată lumea tresări. Groaza era întipărită pe chipul tuturor.

— Că mai vrea? făcu domnul Limbkins. Vino-ți în fire, Bumble, și răspunde-mi clar. Înțeleg eu bine că a zis că mai vrea, adică după ce a mâncat cina care i-a fost alocată, conform regulamentului?

— Da, domnule, răspuse Bumble.

— Băiatul acela o să ajungă să atârne în ștreang, spuse domnul cu jiletcă albă. Sunt convins că o să fie spânzurat.

Nimeni nu tăgădui profeția acestui domn. Se stârni o discuție aprinsă. Se dădu ordin ca Oliver să fie închis fără întârziere, iar în dimineața următoare, se lipi un anunț pe poartă prin care se oferea o recompensă de cinci lire sterline oricui ar fi vrut să îl ia pe Oliver Twist din grija parohiei. Cu alte cuvinte, în schimbul a cinci lire, Oliver Twist era oferit oricărui bărbat sau femei care voia să aibă un ucenic, fără deosebire de meserie, negoț sau îndeletnicire.

— Niciodată n-am fost mai convins de ceva în viața mea, spuse domnul cu jiletcă albă în dimineața următoare, în timp ce bătea cu bastonul în poartă și citea anunțul: în viața mea n-am fost mai convins ca acum că băiatul ăsta o să sfârșească la spânzurătoare.

N-am să dezvălui dacă domnul în jiletcă albă a avut sau nu dreptate, căci aș tulbura probabil interesul cititorului pentru această povestire (presupunând că există unul), aventurându-mă să spun încă de pe acum dacă viața lui Oliver Twist a cunoscut sau nu un astfel de sfârșit violent.

III

Se povestește cum a fost Oliver Twist foarte aproape de a-și găsi un loc de muncă, deși n-ar fi fost tocmai o sinecură

TIMP DE O SĂPTĂMÂNĂ DUPĂ COMITEREA ticăloasei și hulitoarei nelegiuiri de a spune că mai vrea de mâncare, Oliver a fost ținut sub cheie, prizonier într-o încăpere întunecată și retrasă, din mila și prevederea consiliului. La prima vedere, s-ar fi putut

presupune – și nu fără îndreptățire – că, dacă ar fi nutrit, așa cum s-ar fi convenit, de altfel, un sentiment de respect față de predicția domnului cu jiletcă albă, i-ar fi confirmat, o dată pentru totdeauna, calitățile profetice, legându-și batista cu un capăt de un cârlig din tavan și, cu celălalt, de propriul său grumaz. În calea săvârșirii unei asemenea isprăvi se afla însă un obstacol, și anume faptul că batistele – fiind categoric socotite niște articole de lux – fuseseră înlăturate, în vecii vecilor, de la nasul săracilor, prin ordinul expres al consiliului, reunit în ședință extraordinară, ordin pronunțat solemn și parafat în unanimitate. Apoi, exista un obstacol și mai mare: tinerețea și naivitatea lui Oliver. Întreaga zi nu putea face altceva decât să plângă amar, iar când se lăsa noaptea cea lungă și întunecată, își punea mânuțele la ochi ca să nu mai vadă întunericul și se ghemuia într-un colț, încercând să doarmă. Din când în când, se trezea tresărind și tremurând, și se trăgea din ce în ce mai aproape de perete, de parcă zidul acela rece și tare însemna totuși o protecție împotriva întunericului și a singurătății din jur.

Să nu lăsăm loc pentru presupuneri din partea dușmanilor „sistemului” cum că, pe parcursul acestei perioade de încarcerare, lui Oliver nu i s-ar fi dat voie să se bucure de efectele benefice ale exercițiilor fizice, de plăcerile societății sau de mângâierea binecuvântărilor religioase. În ceea ce privește exercițiul, cum era o vreme foarte rece, i s-a permis să se spele în fiecare dimineață sub pompă, în curtea de piatră, în prezența domnului Bumble, ceea ce îl ferea de o posibilă răceală și îi dădea furnicăture în tot trupul, de la loviturile cu bastonul primite. În ceea ce privește compania semenilor, din două în două zile era dus în sala de mese a băieților, unde era biciuit de față cu toată lumea, ca să servească drept pildă și avertisment. Și nici vorbă să-i fie refuzate mângâierea binecuvântărilor religioase: era dus, în șuturi, în aceeași sală de mese, în fiecare seară, la vremea rugăciunii, și i se permitea să asculte și să-și limpezească mintea cu o rugăciune spusă în cor de băieți, care conținea un pasaj special, inserat acolo de către autoritatea consiliului, prin care toți cereau divinității să-i facă buni, virtuoși, mulțumiți și supuși, și să fie izbăviți

de păcatele și viciile lui Oliver Twist – pe care rugăciunea îl declara, în mod răspicat, ca aflându-se sub patronajul exclusiv și sub protecția forțelor răului, unealtă și lucrare nemijlocită a Diavolului însuși.

Întâmplarea a făcut ca, într-o dimineață, pe când situația lui Oliver se afla sub această zodie norocoasă și tihnită, domnul Gamfield, coșarul, să treacă în drumul său pe High Street, meditănd profund asupra mijloacelor și modalităților prin care ar putea să-și plătească datoriile la chirie, pentru care proprietarul său începuse să fie un pic cam stăruitor. Cele mai optimiste estimări ale domnului Gamfield asupra resurselor sale financiare rămâneau însă cu cinci lire sterline sub suma dorită și, într-un soi de disperare matematică, își bătea, pe rând, ba creierii, ba măgarul, moment în care, trecând pe lângă azilul de săraci, dădu cu ochii de anunțul din poartă.

— Ho, ho! îi zise domnul Gamfield măgarului.

Cum gândurile măgarului rătăceau foarte departe, întrebându-se, probabil, dacă soarta îi va rezerva un festin cu niște coțoare de varză, după ce se va elibera de cei doi saci de funingine care alcătuiau încărcătura micii sale căruțe, nici nu băgă de seamă porunca, mergând tot înainte, în pasul său săltat.

Domnul Gamfield tună un blestem aprig la adresa măgarului în general și la ochii acestuia, în mod special, și, alergând după el, îl blagoslovi cu o lovitură în cap, care fără îndoială că ar fi crăpat orice căpățână, mai puțin una de măgar. Apoi, prinzându-l de căpăstru, îl smuci zdravăn, lovindu-l cu hățul peste falcă, un fel de tandră aducere aminte că nu era de capul lui, și, prin aceste mijloace, îl întoarse din drum. După care îi dădu încă o lovitură în căpățână, ca să fie sigur că rămâne buimac până la întoarcerea sa. Odată desăvârșite aceste pregătiri, se îndreptă către poartă, ca să citească anunțul.

Domnul cu jiletcă albă stătea la poartă, cu mâinile la spate, după ce dăduse frâu liber unor sentimente profunde în sala de consiliu. Cum fusese martor la mica dispută dintre domnul Gamfield și măgar, zâmbi înveselit când coșarul se apropie să citească anunțul, căci își dădu seama de la prima privire că acesta era

exact genul de stăpân de care avea nevoie Oliver Twist. Domnul Gamfield, examinând cu atenție documentul, zâmbi și el. Căci cinci lire sterline era exact suma de care avea nevoie, iar în ceea ce privea băiatul care se afla în calea obținerii ei, domnul Gamfield, cunoscând dieta de la azilul de săraci, știa prea bine că urma să fie un specimen micuț de toată frumusețea, numai bun pentru curățat sobele. Astfel că mai buchisi o dată anunțul de la cap la coadă, după care, atingându-și căciula de blană în semn de smerenie, îl abordă pe domnul cu jiletcă albă.

— Domnule, aici zice că e un băiat pe care parohia vrea să-l dea în ucenicie, începu domnul Gamfield.

— Chiar așa, omule, răspuse domnul cu jiletcă albă, zâmbind cu îngăduință. Ce-i cu el?

— Dacă parohia ar vrea ca el să învețe o meserie cinstită și plăcută, în îndeletnicirea respectabilă a curățării coșurilor, spuse domnul Gamfield, mie îmi trebuie un ucenic și sunt gata să-l iau.

— Vîno înăuntru, spuse domnul în jiletcă albă.

Domnul Gamfield mai zăbovi o clipă, întorcându-se pentru a-i da măgarului încă o lovitură în cap și a-l mai zgâlțâi o dată de falcă – preventiv, ca nu cumva să fugă cât lipsea el –, după care îl urmă pe domnul în jiletcă albă în sala de întrunire a consiliului, unde și Oliver îl văzuse pentru prima dată.

— Este o meserie murdară, zise domnul Limbkins, când Gamfield își exprimă din nou dorința.

— Au mai fost băieți de vârste fragede care s-au sufocat curățând coșuri, zise un alt domn.

— Asta pen' că au udat paiele 'nainte să le dea foc pe coș, ca să-l facă pe băiat să coboare mai iute, zise Gamfield. Iar asta 'nseamnă numa' fum fără foc și n-ai ce să faci cu fumu', dacă vrei să-l silești pe băiat să se dea jos, că fumu-i face somn, iar băiatului îi place somnul. Băieții sunt foarte încăpățânați și foarte leneși, domnilor, și dacă vrei să coboare cât ai zice pește, numa' un foc bun îi dă jos mintenaș. Și e și o faptă de omenie, domnilor, că, dacă s-au înțepenit pe coș, frigându-i oleacă la tălpi, îi faci să se zbată ca să iasă singuri de-acolo.